Цана асобнага нумару 20 гр.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

ГОЛАС ПРАЦЫ

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэсу 30 гр.

Непрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаван. залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 грош. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 5 Вільня, Субота 28-га красавіка 1928 г. Год 1

Перад першым маем.

Надыходзіць першы май, гэты вялікі дзень у жыцьці працоўных гушчаў усіх народаў. Традыцыя ўсталіла шмат днёў у годзе, якія былі калісьці вялікімі днямі; рэлігія ў сваіх мэтах „асьвяціла" іх і яны сталіся „сьвятам". Ува ўсіх „сьвятаў" паходжаньне аднолькавае, паходжаньня многіх з іх папраўдзе ніхто ня можа вытлумачыць. Але, зрабіўшыся „сьвятам", яны ўвайшлі ў агульную рэлігійную сыстэму; якая з цячэньнем часу ўсюды зрабілася дапамагатаркай пананаваньня багатых над беднымі. Зусім у іншых абставінах зрадзілася і зусім іншым мэтам служыць сьвята першага мая.

Сьвята першага мая зрадзілася ў абставінах зразуменьня працоўнымі гушчамі свайго цяжкага палажэньня, зразуменьня патрэбы барацьбы за сваё вызваленьне. Ніякая рэлігія яго не „асьвяціла", аднак, яно сталася сьвятам большага ліку народаў, чым усякае іншае сьвята, бо яго сьвяткуюць сьвядомыя працоўныя гушчы ўсіх народаў усяго сьвету. Гэта запраўды—сьвята для ўсіх.

Зрадзілася гэтае сьвята ў выніку пастановы міжнароднай арганізацыі работнікаў, фактычна як дзень агульнага пратэсту працоўных процi вызыску іх з боку буржуазіі, потым як дзень маніфэстацыі працоўнымі сваіх сьвядомых сілаў, як дзень салідарнасьці і брацтва працоўных усіх народаў, якія ўсюды церпяць аднолькавую долю, урэшце — як дзень новых трэбаваньняў, выпісаных на штандарах, як дзень новых магутных ўздымаў сьвядомасьці працоўных на шляху да іх поўнага вызваленьня. Гэта фактычна—гадавая агульная сусьветная забастоўка працоўных, забастоўка пратэсту процi неміласэрднага зьдзеку і вызыску.

Прайшло ўжо ці мала гадоў з часу пастановы працоўнымі сьвяткаваць першы май, як сьвята працы. Увесь гэты час—гэта час напружанай барацьбы за самую думку гэтага сьвята, за права яго. За гэты час шмат крыві пралілося ўжо ў барацьбе за гэта права, але кожны год прыносіў праявы ўсё большай сьвядомасьці працоўных, кожны год павялічваліся рады вулічных працэсіяў з дамаганьнямі працоўнымі сваіх правоў, захапляючы працоўных усе зямное кулі і робячы іх рады ў кожнай зямлі штогод шчыльнейшымі і магутнейшымі. Навет пры няўдачы дзень першага мая прыносіць працоўным шмат, вельмі шмат. Ён будзіць у працоўных думку супольнасьці іх інтарэсаў, патрэбу далейшае барацьбы, напаўнае душы магутнасьцю злучаных у ўрачысты спосаб сілаў, дадае больш адвагі і рашучасьці на шляху да вызваленьня. Надпісы на штандарах паказваюць шлях, праграму новага году. Можна сьмела сказаць, што ўсе тыя здабычы, якія ўжо адваявалі сабе працоўныя ад буржуазіі — адваявалі ў вялікай меры дзякуючы сьвяткаваньню першага мая—і кожны год прыносіць новыя заваяваньні, стаўляе новыя вехі на шляху гэтых заваяваньняў.

Сьвята першага мая чакаюць і беларускія працоўныя гушчы. Рух беларускіх працоўных сілаў, як прызнаюць навет і ворагі іх, ня толькі ня зьнішчаны апошнімі страшнымі для яго падзеямі, а ёсьць запраўды і сільны і непарушны. Ня гледзячы на вышэй успомненыя падзеі—працоўныя беларускія гушчы бязумоўна таксама заманіфэстуюць сваю салідарнасьць з працоўнымі ўсяго сьвету, сваю волю да барацьбы за свае мінімальныя чалавечыя правы — за зямлю, за васьмі-гадзінны працоўны дзень, за родную школу, за права самавызначэньня, за правы працы наагул.

Працэс Белар. Сялян.-Работн. Грамады.

31 дзень працэсу Грамады 14.IV. 1928 г.

Першыя сьведкі ў гэтым дні высьвятляюць у далейшым працягу справу забойства канфідэнта паліцыі Івашкевіча. Сьведка **Руцька Арына** кажа аб папойцы, якая мела мейсца ў яе хаце за два дні да забойства Івашкевіча. На гэтай папойцы былі прысутнымі Казачонак Пётра, Карніловіч Марка, Кавалевіч, Юдзёнак і Івашкевіч. Усе пілі і закусвалі. Па папойцы Казачонак пачаў цалавацца з Івашкевічам. Адносіны паміж усімі былі вельмі добрыя. Калі ўжо ўсе былі вельмі п'яныя, яна, як гаспадыня, адправіла іх усіх па хатах. **Адв. Эттінгэр**:—ці вас ня білі падчас баданьня ў паліцыі? Сьв.—не, але толькі страшылі кіём.

Адв. Эттінгэр: ці чулі вы, што Івашкевіча меліся адаслаць у мяшку заграніцу?

Сьв.—не, ня чула.

Сьв. Руцька Мікола—10 год хлапец, сын Арыны, паказвае тое самае, што і матка. **Адв. Дурач** — да якой школы ходзіш хлапчук—польскае ці беларускае? Сьв.—польскае.

Сьв. Далідовіч Янка застаў труп Івашкевіча ў хаце Юдзёнка, ляжачы каля парога. Забіў яго Юдзёнак.

Сьв. Гарадзёнак Аўсей — даведаўся ад сваей дачкі, што Юдзёнак і Дзям'ян Карніловіч хацелі пабіць Івашкевіча, якога ён кахаў, як роднага сына. Забойства зрабіў Юдзёнак дзеля таго, што Івашкевіч, будучы канфідэнтам паліцыі, перашкаджаў яму арганізаваць гурткі. Сцьвярджае, што абв. Казачонак Сьцяпан і Кавалевічы ніякага ўчасьця ў забойстве ня бралі.

Сьв. Гмырак Палагея пацьвярджае таксама, што Івашкевіча забіў Юдзёнак. Нічога ня чула аб тым, што Івашкевіча меліся вывязьці ў мяшку заграніцу. Суд сцьвярджае супярэчнасьць паміж паказаньнямі сьведкі цяперашнімі і ў судзьдзі сьледчага, дзе яна казала, што чула аб „worku", сьведцы паказваецца яе ўласнаручная подпіс на пратаколе, зробленым у судзьдзі сьледчага. Высьняецца, аднак-жа, што сьведка зусім ня пісьменная.

Сьв. Івашкевіч Пр. — матка забітага, ня ведае, хто забіў яе сына. Па забойстве даведалася ад нейкага Кухальскага, што забітага меліся вывязьці ў мяшку заграніцу.

Сьв Івашкевіч Антон, брат, дадае, што абвінавачаныя ў забойстве Казачонак і Кавалевічы, разам з Юдзенкам пушчалі пагалоскі аб забойстве яшчэ за нейкі час перад 16 і 17.X 26 г. (дзень забойства Івашкевіча). Ад нейкага Лябецкага чуў, што брата забілі не чатыры, а дванаццаць асоб. Адв. Эттінгэр сцьвярджае, што ў судзьдзі сьледчага сьведка гэтага не казаў і ніякіх прозьвішчаў не падаваў.

Сьв. Юдзёнак Алена кажа, што Івашкевіча забілі яе брат і Карніловічы Янка і Дзям'ян, якія ўсе тры ўцяклі ў Расею. **Адв. Гонігвіль**, ці бывал пасол Мятла прыяжджаў калі да брата пані? Сьв. — гэтае прозьвішча я першы раз чую. Устаўшага са свайго места абв. пасла Мятлу сьведка таксама відзіць першы раз

Абв. Казачонак Пётра — кажа аб выпіўцы, якая адбылася ў хаце Арыны Руцькі. Абв. Казачонак абвязаў Івашкевічу невялікую рану, якую ён зрабіў сабе паваліўшыся п'яны на падлогу. Усе пялі беларускія песьні.

Далей адчытваецца паказаньне сьведкі Людвіка Юхневіча, які, седзючы ў ГПУ ў Полацку, чуў як дапытвалі ўцёкшых з Польшчы Юдзёнка і двох Карніловічаў. Усе тры прызналіся, што забілі „сыщика" і дзеля гэтага не маглі астацца ў Польшчы.

Сьведкі Лаўрыновічы Кузьма і Васіль, Малашонак і Міхальскі пацьвярджаюць паказаньні папярэдніх сьведкаў. Сьведка **Лябецкі Антон** чуў, але не ад грамадаўцаў, што Івашкевіча быццам меліся вывязьці заграніцу ў мяшку.

На гэтым канчаюцца сьведкі ў справе забойства канф. паліцыі Івашкевіча.

Сьв. Гэппэль канф. 3./XII. 1926 г. адбылася канфэрэнцыя ў Глыбокім, у якой прыймалі ўчасьце б. паслы Рак-Міхайлоўскі і Мятла. Быў і Лысёнак з Друі, канфідэнт, ад якога сьведка мае гэтыя інфармацыі. На канфэрэнцыі Мятла падчыркнуў, што мэтай Грамады ёсьць арганізацыя люднасьці і было абгаварваньне і залажэньне філіі Белар. Банку ў Глыбокім. У студзені на абшары Докшыцкае воласьці выкрылі шпіёнскую арганізацыю Сляніка. Падчас ліквідацыі Грамады знайшоў матар'ялы, кампрамітуючыя абв. Кавалёва. На абшары Тумілавіцкае вол. арганізаваў гурткі Юдзёнак, які ўтрымліваў кантакт з Расеяй, носячы лісты ад б. пасла Мятлы. Мятла быў адначасна ініцыятарам „bojówek", якія складаліся з камуністаў. Лік сяброў „bojówki" быў, праўда, не вялікі, ад 3 і да 7 чалавек. Сьведка лічыць Мятлу маральным выканаўцам забойства Івашкевіча. Меліся забіць і самаго сьведку. Сачыў Салагуба, вучня Віл. Бел. Гімназіі, якога арыштаваў, знайшоўшы ў яго кампрамітуючыя адозвы. На працэсе Салагуба б. пас. Тарашкевіч выступаў, як сьведка „odwodowy" (са стараны абвінавачанага). Сочачы за разьвіцьцём Грамады на абшары Маладэчанскага павету, пераканаўся, што галоўнымі арганізатарамі гурткоў тут былі камуністы. Ведае навет, што Цэнт. Сэкр. камуністычнае партыі ў Варшаве заклікаў усіх камуністаў да ўступленьня ў Грамаду. Другі вучань — Сідаркові,—з'арганізаваў гурток у вёсцы Сяліцах у жніўні 1926 г. і на сабраньнях заклікаў сялян да арганізацыі і байкоту польскіх уладаў. Меў інфармацыі і аб „akcji podpaleniowej", але ня сцьвердзіў, якое ўчасьце прыймалі тут сябры Грамады. Усюды прысылалася шмат беларускіх газэтаў, ня раз ў адну воласьць па 300—500 экзэмпляраў. На адным сходзе хтосьці крыкнуў—„прэч з паліцыяй"! Грамадаўцы займаліся і шпіёнствам.

Адв. Гонігвіль: скуль сьведка ведае, што Мятла арганізаваў „bojówki"? Сьв.—ад Івашкевіча. **Адв. Гонігвіль**: колькі асоб было арыштавана за шпіёнства і колькі з пасярод іх аказалася грамадаўцаў? Сьв. — я арыштаваў чалавек трыццаць, але колькі там было сяброў Грамады — ня ведаю. Высьняецца, што галоўныя арышты за шпіёнства адбыліся яшчэ перад паўстаньнем Грамады.

Абв. Тарашкевіч асьвядчае, што ў справе вуч. Салагуба ён выступаў у характары сьведкі, як дырэктар гімназіі, вучнем якое быў Салагуб, а не як абаронца, ніякіх спэцыяльных паказаньняў у гэтай справе ён не даваў. Па пытаньнях адв. **Эттінгэра** высьняецца, што гурткі нічога супольнага з выкрытай шпіёнскай акцыяй ня мелі, бо Івашкевіч, ад якога паходзяць ўсе гэтыя інфармацыі, адкрыўшы шпіёнскую шайку, існаваўшую задоўга да паўстаньня Грамады, і сьледзючы пасьля грамадаўцаў, нічога не заўважыў.

Адв. Гонігвіль просіць Суд сцьвярдзіць, што сьведка ў судзьдзі сьледчага нічога не падаваў з таго, што падае цяпер.

Сьв. Вінцук Дродз — б. пал., дапрашваў нейкага Ігната Залеўку, які казаў яму, што, арганізуючы гурткі, ён адначасна зьяўляецца і канфідэнтам паліцыі. Пасьля ж ліквідацыі прызнаўся, што арганізоўваў гурткі толькі па загаду пасолоў. Мэтай Грамады было адарваньне Зах. Беларусі і далучэньне да Расеі. Партыйны білет быў адначасна пропускам ў Расею. З заграніцы прыносіліся грошы, якія прыймаў Бел. Банк у Глыбокім. Грошы гэтыя дзяліліся паміж старшынямі гурткоў! Аднак не падаў прозьвішча таго, хто прыносіў грошы з Расеі. Сьведка таксама не сцьвярдзіў, ці ён ёсьць канф.

Цьвяткоў Пётра — вязень пал., прыехаў з Прагі Чэскае ў 1926 г. З Тарашкевічам і наагул з Грамадой ня меў ніякае сувязі. Цяпер адказвае за сваю камуністычную дзеяльнасьць. Абарона задае пытаньні аб палажэньні беларускіх матурыстаў заграніцаю, аб прычынах, якія змушаюць іх пакідаць сваю Бацькаўшчыну і шукаць вышэйшае асьветы заграніцаю.

Сьведка задавальняюча адказывае на ўсе пытаньні, змушаны паўтараць тое, што ўжо даўно ведама кожнаму беларусу.

Абв. Тарашкевіч высьняе, што ён запраўды з Цьвятковым не спатыкаўся. Прыпамінае аднак-жа факт, што Цьвяткоў заходзіў да яго ў Варшаве і, не знайшоўшы пасла дома, пакінуў сваю картку. Гэта Тарашкевіч і меў на ўвазе, кажучы ў судзьдзі сьледчага, што ён спатыкаўся з Цьвятковым.

Сьведкі Аляйнічак і Штром — пал. вязьні, высьвятляюць паўстаньне лісты № 6 падчас выбараў да Віленскае мясцовае рады. Пачаткава ўсе прафэсыянальныя саюзы меліся выставіць адну лісту. Але дзеля таго, што не дайшлі да паразуменьня, культурна-асьветовая камісія ўлажыла свой сьпісак.

Пар. Валігурскі сьведчыць пры зачыненых дзьвярох.

Кс. Хмялёў — пазнаёміўся з Астроўскім у Пінску ў 1919 г. у польска-амэрыканскім камітэце помачы галодным дзецям. У той час усе былі галодныя і аб ніякай палітыцы ня было мовы. Ад часу да часу прыяжджалі амэрыканскія кантралёры, як напрыклад Томсон, якія вельмі захопліваліся дзеяльнасьцю Астроўскага. Да польскага грамадзянства адносіны Астроўскага былі вельмі добрыя.

Сьв. д-р Бартэль знае Астроўскага з часоў польска-амэрыканскага камітэту, як добрага, сумленнага і чэснага працаўніка. Стан матэрыяльны ўсіх працаўнікоў камітэту быў вельмі добры, бо паборы былі высокія. Апрача гэтага, выплачваліся і дыеты.

Сьв. Ольга Гольдвайн — знае Астроўскага ад 1920 году, бальшавікі лічылі яго „буржуём".

Сьв. Абрамовіч Зыгм. — б. вуч. сэмін. дух. знае Астроўскага ад 1911 г. Ён быў закладчыкам белар. гімназіі ў Слуцку, у якую ўлажыў многа сваіх грошы. Перад прыездам бальшавікоў уцёк да гэн. Дэнікіна, дзе быў афіцэрам. Жонка яго, каб ратавацца ад перасьледаваньняў, разьвялася са сваім мужам. Адносна палітычных пытаньняў Астроўскі казаў, што ў Грамаду ўлезла многа не беларусаў, што каб адносіны польскага ўраду да беларусаў былі лепшымі, то і беларусы былі б больш лёяльнымі. Сьведка лічыць Астроўскага беларускім нацыяналістым.

Сьв. Якобіні, з боку абв. Рака Міхайлоўскага, знае яго як ідэёвага беларуса і добрага працаўніка — вучыцеля. Р.-Міх. арганізаваў Цэнтр. Школьную Раду, выражаў неаднакратна сваю поўную прыхільнасьць да польскага ўраду, уцякаў ад бальшавікоў, бо яны прасьледавалі яго за беларускую нацыянальную дзеяльнасьць. Ад супрацоўніцтва з палякамі ніколі не адмаўляўся, доказам чаго зьяўляецца яго праца ў культурна-асьветнай сэкцыі Ваеннае Рады, створанай Пілсудскім. Міхайлоўскі ў гэты час перакладаў вайсковыя статуты на беларускую мову. Належаў да бел. с—д, якія вельмі прыхільна адносіліся да Польшчы.

Сьв. Копц Каз. з боку абвінавач. Стоціка, як тэхнік мейскі, кватэраваў у Стоцікаў. Бацька яго займаецца гандлем, хлопец яму памагаў. У доме Стоцікаў ніколі ня было ніякіх сабраньняў. Стоцік—скромны хлапец і ніколі ня быў камуністым.

Сьв. Каз. Дзевятоўскі — таксама з боку абв. Стоціка, сцьвярджае, што абвінавачаны ніколі ня мог належаць да камуністычнае партыі. Стоцік вучыўся ў прав. духоўнай сэмінарыі. Сьведка вельмі зьдзівіўся, калі пачуў аб арышце Стоціка.

Сьв. Яноўскі Яз.—знае Стоціка і Сакалоўскага, як людзей рэлігійных. На сабраньні ў каапэратыве (ў Глыбокім 1. I. 27 г.) ніякіх прамоваў ня было. Скурка прачытаў толькі статут каапэратывы. Бел. Банк у Глыбокім даваў пазыкі і не грамадаўцам, як напр. Пашковічу і Г. Карзэвічавай. **Абв. Мятла** — ці сьведка належаў да Т-ва Бел. Школы і ці плацілі складкі? **Сьв.**—Так. Складкі зьбіраліся на будову бел. гімназіі ў Глыбокім. Запамога прыйшла і ад беларускіх эмігрантаў з Амэрыкі. Таргавалі дом пад бел. школу ў Дразда, але польскія ўлады прызналі яго за нягодны пад школу. **Абв. Мятла**—а што цяпер у ім знаходзіцца? **Сьв.**—польская школа. **Абв Мятла**—а ці сьведка знае Пётру Гайна? **Сьв.**—знаю, ён быў пададзены кандыдатам на бел. вучыцеля, але інспэктар не зацьвердзіў дзеля недахвату кваліфікацыі. **Абв. Мятла** — а цяпер дзе ён? **Сьв.**—польскім вучыцелем.

Сьв Стэмпэль, пал.—рабіў рэвізію ў памешканьні Астроўскага, дзе начаваў і Тарашкевіч (14 15. I. 1927 г.). Знайшоў сьпіскі гурткоў, якія (сьпіскі) у яго прысутнасьці падпісаў Астроўскі дзеля таго, каб паліцыя не магла нічога дапісаць. Не памятае добра, ці пратакол рэвізіі быў напісаны ў памешканьні Астроўскага, ці пасьля.

Далей дапытваюць сьведак з боку абв. Каўша і Бурсэвіча. Коўш—чалавек рэлігійны, пагляды яго—антыкамуністычныя. Бурсэвіч—быў вучыцелям у Расеі. Каб адчыніць бел. школу, зьбіраў дэклярацыі, езьдзіў да інспэктара і далей. Агітацыі ніякае ня вёў і ніхто да яго ў в. Чамяры на аўтамабілю не прыяжджаў.

Новы ўздым хатняй вайны ў Кітаі.

Ізноў наступленьне паўдзенных арміяў на Пэкін.

У апошнія часы ізноў пачалося распрацаванае ў шырокім маштабе наступленьне паўдзенных арміяў на Пэкін. Падтрыманае з усходу і ген. Фэнгам. У апошнія дні, як падае „Усх. Аг.", пад націскам абедзьвюх злучаных арміяў, паўночнае войска пачала шпаркае адступленьне на усім фроньце, пакінуўшы больш як 30 палонных, звыш 30 гарматаў, 18,000 ружжаў, 6,000 куляметаў і г. д.

Рашучая атака злучаных арміяў на усім фроньце—на поўнач ад Жоўтай ракі—разьвіваецца ўсьцяж.

Умяшацельства Японii ў кітайскую вайну.

Паражэньне паўночных арміяў страшэнна занепакоіла Японію, якая перадусім баіцца, каб незалежніцкія нацыянальныя арміі—ўразе поўнай перамогі—не скасавалі яе панаваньне ў Манчжурыі. Дзеля таго Японія рашуча ўмяшалася ўжо ў хатнюю вайну ў Кітаі ізноў.—З Токіо даносяць, што японскі імпэратар зацьвердзіў пастанову ўраду—паслаць у правінцыю Шантунг дывізію пяхоты. Японскі прэм'ер заявіў журналістам, што Японія „ня мае ніякіх захватных думак, але хоча толькі бараніць свае правы. Дык японскі ўрад датуль ня выведзе з Кітаю сваіх акупацыйных войскаў, пакуль кітайскі ўрад ня споўніць слушных трэбаваньняў Японіі. Калі-б японскім інтарэсам пагражала небясьпека і ў паўдзенным Кітаі, дадаў барон Танака, дык Японія ня спынілася б перад высылкай войскаў і туды".

Як відаць, Японія зусім ня лічыцца з дзяржаўнай сувэрэннасьцяй Кітаю. Ня дзіва: калі абедзьве паловы вялізарнага краю ваююць не на жыцьцё, а на сьмерць паміж сабой, дык перадусім самі зьнішчажаюць гэтую сувэрэннасьць. А тады рукі суседзяў разьвязаны цалком. Няма горшай рэчы для краю, як хатняя вайна.

Умова Чанг-Тсо-Ліна з Японіяй.

Разгром паўночных арміяў Чанг-Тсо-Ліна выклікаў і з яго боку новы зварот за дапамогай да Японіі. Як ведама, у апошні час паміж Японіяй і Чанг-Тсо-Лінам адносіны вельмі пагоршыліся — бо-ж ня мог згодзіцца гэты на дамаганьні, якія ставіла Японія — у сваім імкненьні да „гаспадарчага", а фактычна ўсялякага захвату Манчжурыі. Тады Японія перастала даваць якую-небудзь падмогу Чанг-Тсо-Ліну у яго барацьбе з Поўднем. Гэтым часткова тлумачыцца рашучае паражэньне паўночных арміяў у апошніх баёх. Цяпер Японія мае значна больш скарыстаць з свайго лоўкага манэўру.

Перадусім, яна знайшла „прычыну" акупаваць сваім войскам значную частку Кітайскай тэрыторыі, а другое—падбіць рукамі Фэнга і Нанкіна сілу да апор Чанг-Тсо-Ліна.

Цяпер трэба спадзявацца ізноў, як гэта было ўжо столькі разоў,—паўзьняцьця „вялікага" Чанг-Тсо-Ліна. Ці прасьцей кажучы,—ўдзяленьня помачы з боку Японіі яму проці паўдзенных арміяў. Так, карыстаючыся страшэннай хатняй вайной, падбівае Японія чаргова—то адну ваюючую старану, то другую—на гібель усяму краю. Тэлеграма з Пэкіна 20/IV выразна кажа аб тым, што Чанг-Тсо Лін — пад пагрозай небясьпекі ваеннага разгрому—падпісаў новую ўмову з Японіяй. Японія абавязалася даць хуткую і рашучую ваенную дапамогу Чанг-Тсо-Ліну проці паўдзенных арміяў. За гэта Чанг-Тсо-Лін канчальна згадзіўся на ўсе дамаганьні Японіі ў спорцы з-за японскіх правоў на манчжурскія чыгункі і інш.

На тэрыторыі Кітаю—японскі камандзір.

Камандзір японскага корпусу, заняўшага частку кітайскай тэрыторыі, паведаміў штаб мукдэнскай (паўночнай) арміі, што—на тэрыторыі, акупаванай японскім войскам, забаронены ўсялякія ваенныя акцыі.

Яшчэ ў справе хатняй вайны ў Кітаі і інтэрвэнцыі Японіі.

Паводле радавых вестак, Японія выслала ў Кітай ўжо дзьве дывізіі дый рыхтуецца даслаць яшчэ.

З Шанхаю паведамляюць, што „нацыянальны ўрад" заявіў японскаму консулу пратэст проці высылкі войска ў Шантунг.

З Токіо даносяць, што японскі ўрад выдаў афіцыяльны камунікат, у якім кажа, што, калі ў апошні раз вывеў японскія войскі з Кітаю, дык папярэдзіў, што ізноў прышле іх, калі ў краі пачнецца ваенная акцыя і будзе пагражаць небясьпека японцам у Кітаі. Дык урад зусім ня лічыць цяпер прысылку войска нейкай варожай акцыяй проці Кітаю, ані не зьяўляецца якой ваеннай інтэрвэнцыяй на карысьць аднэй з ваюючых старонаў... Вось дык праўда: ані ваенная акцыя, ані дапамога аднэй старане. Толькі—ваенная ўмова з Чанг Тсо Лінам, за якую той заплоціць Манчжурыяй, а „абедзьве староны" ваюючага Кітаю пасьля вайны яшчэ і — зваротам усіх коштаў Японіі за яе „прыязную" вайсковую прагулку ў Кітай.

У Лёндане даведаліся з Шанхаю аб поўным разгроме паўдзеннымі арміямі абедзьвюх арміяў паўночных: Сун-Чуан-Фанга і Шанг-Тсунг Тсанга.

Камандаваньне паўдзенных арміяў страшэнна сьпяшыць, жадаючы выкарыстаць перамогу, каб ня даць праціўнай арміі сабрацца з сіламі. Апрача таго, яно канкуруе зусім з японскімі войскамі, жадаючы заняць розныя важныя стратэгічныя пункты раней за японцаў, якія тады—ведама ж—абвясьцілі б іх „нэйтральнымі", узапраўдзе-ж захоўваючы іх для Чанг-Тсо-Ліна.

Да Паважаных Падпішчыкаў.

Гэтым даводзім да ведама ўсіх нашых Паважаных грам. Падпішчыкаў, што хто не ўрэгулюе падпісной платы да 1-га чэрвеня с. г., таму высылка газэты будзе спынена.

Бясплатна газэты высылаем толькі вязьням.

Адміністрацыя.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Нямы клюб

„У соймавых кулюарах апавядаюць, што паслом адзінкі наагул ня можна прамаўляць, маюць яны права, што найболей, мальдаваць (заяўляць) па паседжаньн, свае ўвагі старшыні клюбу, пас. Славку. Ад гэтай забароны выключана толькі вельмі шчуплая „elita", між іншымі, пас. Санойца, у каторым сьвежа рэкрутаваныя паслы „бэ-бэ" цэняць дасьведчанага, вытрывалага парлямэнтарыста.

Што-ж дзіўнага, што бедныя „jedynkarzy", пазбаўленыя ўнутры ўласнага клюбу, найбольш засадні чага пасольскага права, „urządzają dla powetowania sobie tego gadające obstrukcyję na plenum".

"Rzeczpospolita" № 120.

Варшаўскія камуністы гатуюцца да выступленьня 1-га траўня.

Як падае „Głos Prawdy" № 112, варшаўская паліцыя разагнала на Магістрацкім пляцы пачынаючых сабірацца камуністаў, дзеля абсуджаньня абходу ў дзень 1 траўня.

Найбольш „актыўна" праявіў сябе на гэтым вечы, пасол Сыпула, другіх-жа найбольш актыўных (пераважна работнікаў) арыштавана каля 10 чалавек.

Вугальны крызіс у Цешыне.

Крызіс у вугальным басэйне трывае. Гарнякі працуюць у капальнях 2 — 4 дні ў тыдзень. („Rzeczpospolita" № 119).

Зазідная доля гарнякоў — менш як 8 гадз. працы ў дзень!?

Забастовачная акцыя ў 1927 годзе.

„Забастовачная акцыя спатыкалася з досыць сільным апорам прамыслоўцаў. На гэта паказвае ўзрост эканамічных забастовак аб паправе заработку ў 1927 г. Так, у часе першых трох кварталаў (чверцяў) занатована ў Польшчы 407 забастовак, аб паправе заработку і 2.093.056 страчаных дзён. У 1926 годзе, у гэтым самым-жа акрэсе, было 379 забастовак і 645.000 страчаных рабочых дзён, а ў 1925 годзе—361 забастоўка.

У першых трох кварталах 1926 году процант прайграных эканамічных забастовак раўняўся—24, а процант страчаных рабочых дзён—38. У першых-жа трох кварталах 1927 году процант прайграных забастовак — 17%, а страчаных рабочых дзён 3 проц.

Трэба яшчэ зазначыць, што значная лічба непаразуменьняў аб падвышэньне платы ў 1927 годзе была зьліквідавана дарогай арбітражу".

Так падае польскі „Głos Prawdy" ў № 111.

З гэтай кароценькай статыстыкі бачым, што лік забастовак у Польшчы ня зьменшваецца, а, наадварот, павялічваецца з кожным годам, і што з кожным годам забастоўкі ўсё памысьней канчаюцца для работнікаў, г. ё. што змаганьне працоўных з капіталістамі ідзе, дзякуючы іх арганізаванасьці, паступова наперад.

Забастоўка пекароў.

Як падае „Rzeczpospolita" № 119, у Львове выбухнула забастоўка пекароў. Апрача пячыва з гарадзкіх пякарняў, на рынку не зьявілася ані хлеба, ані булак.

Забастоўка краўцоў.

На эканамічнай падставе выбухла ў Кракаве забастоўка кравецкіх чалядзікаў („Rzeczpospolita" № 120).

Надужыцьці ў камэндантуры паліцыі.

Як падае „Rzeczpospolita" № 119, да Бельска прыехала спэцыяльная камісія, якая вядзе сьледзтва ў справе выкрытых надужыцьцяў ў мясцовай камэндантуры дзяржаўнай паліцыі. Да гэтага часу праца камісіі трымаецца ў найвялікшым сакрэце.

Уламаньне ў паштовы ўрад.

У паштовы ўрад у Радыню ўламаліся нязнаныя „майстры" і ўкралі вялікую суму грошы і шмат паштовых марак. Гонячы зладзеяў, паліцыя раніла аднаго з іх стрэламі, аднак-жа сябры забралі яго з сабой.

Крадзеж даляраў у Сувальшчыне.

Сэкрэтар валасьці Гута пацягнуты да адказнасьці за крадзеж даляраў з амэрыканскіх пісьмаў. („Rzeczpospolita" № 119).

Відна, гэта быў не абы які прыхільнік ідэі „санацыі" фінансаў (уласнай кішані!), калі пацягнуты за яе да адказнасьці.

Ці ня „cud" гэта, што й сярод палякоў ёсьць мучанікі за свае пераконаньні і ідэі?

Наступствы даражыні і безрабоцьця.

Як відаць з газэтаў, даражыня ў Польшчы расьце і расьце, цягнучы за сабою і нэндзу бедных, а тым больш безработных. Варункі жыцьця астатніх так многа пагоршалі, што яны пачалі шукаць выхаду, навет і ў сьмерці. Напрыклад, як падае „Rzeczpospolita" № 119, гэтымі днямі ў Львове выскачыла з вакна мадыстка Вэльцувна, якая ад доўгага часу ня мела працы. Той-жа нумар газэты падае, што ў Сасноўцы ў уласным доме павесіўся з нэндзы 69 годні вучыцель, пабіраючы пэнсію („emerytowany").

Ці-ж мала безработных сялян, работнікаў і працоўнай інтэлігенцыі гіне ад сыстэмы буржуазнага гаспадараваньня і яе вернага саюзьніка—даражыні і нэндзы?

І як-жа ня будуць гінуць безработныя, калі цэны „ідуць угару" бязупынна, і то як, на самыя неабходныя спажывецкія патрэбы, як на хлеб, на які, як падае „Rzeczpospolita" № 120, цэньнікова камісія „ponownie podniosła" цэны хлеба і мукі.

Падвышка ў нафтавым промысьле.

Львоўскія работнікі нафтавага промыслу зажадалі, пры ўтрыманьні ўмовы, агульнай падвыжкі на 20 проц., апрача застасаваньня даражызьнянага множніка.

Для перагавораў з работнікамі ўтворана спэцыяльная камісія.

Камуністычныя „авантуры".

Як падае „Rzeczpospolita" № 120, 23-га гэтага месяца, зрана некалькі камуністаў, прабываючых у сьледчым вастрозе ў Катавіцах, вяртаючыся са спацыру па вастрожным панадворку, паднялі галас і не хацелі ўвайсьці ў сваі цэлі (каморкі).

Ляо-Дзэ.

Чырвоныя рожы.

Высокі, худы, аспаваты ў твары македонец Пракоп Стамбалінскі быў сягоньня сам ня свой. Чуць пачало сьвітаць—ён быў ўжо на нагах і пасьпешна апранаўся. Вочы яго былі апаўшы і неяк дзіўна блішчэлі, у яго рухах чуўся неспакой,—чулася нэрвознасьць перапрацаванага чалавека.

Стамболінскі чуў добра гэта ўсё і сам, ён чуў, што з кожным днём яго ўсё болей і болей пакідае яго кволае здароўе, чуў, што яму патрэбен адпачынак і спакой, ён навет стараўся адпачыць і не працаваць, аднак з гэтага нічога ня выходзіла.

Некалькі дзён таму назад ён таксама пастанавіў быў, кінуўшы ўсё, адпачыць ад цяжкай працы, супакоіцца, папраціцца. Аднак і цяпер з гэтага нічога ня вышла, ён узноў ня спаў усю ноч, узноў не давалі яму спакою розныя думкі. Ды і ці мог ён спаць?

Македонскія баўгары перажывалі цяжкія хвілі: Баўгарыя прайграла другую балканскую вайну. Македонія—кусок баўгарскай зямлі і добрая частка жывога баўгарскага народу, бязьлітаснаю рукою пераможцаў, пры спрытнай дапамозе Расеі, была адрэзана ад свайго цела і аддадзена сэрбам, аддадзена ў заплату за верную службу Расейскаму цару Мікалаю другому.

Ня гледзячы на тое, што край гэты адразу-ж урачыста быў аб'яўлены праўдзіва сэрбскім, а македонцы праўдзівымі і чыстымі сэрбамі, з троха прыпсутай пад баўгарскім уплывам гутаркай, македонцы ніяк не маглі памірыцца з сваім лёсам, ніяк не хацелі забыцца сваей сапсутай „мужыцкай" мовы і зьмяніць яе на ўсё панскае — сэрбскае, забыцца аб тым, чым яны былі і быць павінны.

Сэрбы, аднак, думалі інакш. Сілай забраны край уздумалі яны прыручыць living рознымі падарункамі і на бедную Македонію лівуўся дождж дабрадзействаў—сэрбская мова, сэрбская школа, сэрбскія ўрадоўцы, сэрбская паліцыя, сэрбскае права, сэрбскія папы, сэрбскі кароль...

Такім спосабам сэрбы „зраўнялі" зусім Македонію з рэштай Сэрбіі і зрабілі навет болей таго, бо ўстановілі ў неўраджайнай земляробскай Македоніі такія-ж самыя падаткі, як і ў ураджайных далінах Сэрбіі.

Македонцы, пад гразою спаўшага на іх „дабрадзейства", толькі яшчэ лепей пачулі розьніцу паміж усім сваім і сэрбскім, паміж сабою і сэрбамі, пачулі гэтую розьніцу балюча і прыкра; пачулі так, як гэтага пад турэцкай уладай ніколі чуць не спадзяваліся.

У настаўшых праз гады два выбарах у скупшчыну *) македонцы наперакор усім сэрбскім абрахункам і афіцыяльным апавешчаньням дружна адгукнуліся на заклік лепшых сваіх правадыроў і правялі сваімі галасамі шмат паслоў, некалькі з якіх аказаліся вартымі свайго назначэньня і таго даверыя, якое выказаў да іх македонскі народ.

Тарковіч, Міхайловіч, а з імі Пракопіч і Вукошын сталіся вялікімі людзьмі, яны падслухалі голас македонскага народу, адчулі ўсе яго думы, лятункі, жаданьні, пазналі яго крыўды... Яны сталі ў абароне інтарэсаў свайго народу, яны выказалі ўсе яго думкі і лятункі.

Яны галасна, зычна, на ўсю Сэрбію, на ўвесь сьвет заявілі з трыбуны скупшчыны аб крыўдах, якіх дазнаў ад сваіх „братоў" македонскі народ, македонскаму народу паказалі дарогу да зьдзейсьненьня сваіх ідэалаў.

Тарковіч, Міхайловіч, Пракопіч і Вукошын—чатыры чалавекі з усей вялікай лічбы праведзеных македонцамі пасланцаў у скупшчыну—гэта надта малая лічба, але з імі і за імі—уся Македонія!..

Уся, уся Македонія—як адзін чалавек, як адна душа!..

Хто верыў у свае сілы, чый дух ня быў яшчэ скаваны кандаламі нявольніцтва, хто чуўся чалавекам і валадаром прыроды, у ўсім роўны з людзьмі іншымі, хто мог быць сам кавалём свайго лёсу і тварыць агульна людзкія вартасьці, у кім не цякла яшчэ кроў дэгэнэрата—той ішоў з імі... Іншай дарогі для тых ня было!..

І край ускалыхнуўся, аджыў і вальней уздыхнуў... Яшчэ год, яшчэ гады два такой працы, і ён стане валадаром свайго лёсу; ён, як вольная рэзвая птушка, узмахне крыльлямі, каб шыбануць увысь, у шырокі сусьветны простор... вышэй да сонца... бліжэй да зораў!..

* * *

Інакш было ўсё цяпер. Тарковіч, Міхайловіч, Пракопіч і Вукошын, ня гледзячы на сваю пасольскую нятыкальнасьць, сядзелі ў вастрозе, а з імі і тысячы найбольш актыўных, найбольш здольных да працы людзей.

Пасланцы народу і яго абаронцы ўжо больш году сядзелі ў вастрогах, уся Македонія стагнала пад тэрорам „братоў" сэрбаў; усякая магчымасьць арганізацыі была здушана, край быў запоўнены шпікамі і паліцыяй—паліцыяй чужой, жорсткай, бяздушнай.

Нядаўна адбыліся новыя выбары ў гнілую скупшчыну, у часе якіх—машына „дэмакратычнага" ашуканства была ў усім хаду, а сяньня мелася кончыцца яшчэ адна жорсткая камэдыя справядлівасьці — у... акружным судзе мелася кончыцца справа саюзу Македонскіх сялян і работнікаў, на чале з быўшымі пасланцамі Тарковічам, Міхайловічам, Пракопічам, Вукошыным і інш.

— „Вы сьмела і цьвёрда сталі за нас, вы за нас пайшлі на даўгія гады мукі ў вастрогах, ня ўжо ж мы ня зможам хоць паказаць перад ўсім сьветам, што вы не адны, што вы толькі частка нашага народу"?— гаварыў сам з сабою Стамбалінскі, вострычы брытву.

Ён старанна, як ніколі перш, згаліў сваю рэдкую бараду і русыя вусы, вымыў сьцюдзёнай вадой твар, шыю і грудзі, надзеў, як у сьвята, чыстую бялізну, вычысьціў верхнюю вопратку.

Есьці яму сягоньня чамусьці не хацелася: ён апрануўся і выйшаў надвор.

Ціхая вясеньняя раніца, па вуліцах сьпяшаючыся туды-сюды бягуць людзі, чымсьці занятыя, аб чымсьці задумаўшыся. Гэта ня быў натоўп гуляк-дармаедаў, што ідуць вечарам па вуліцы адсапсьціся пасьля добрага абеду, ці вячэры. Гэтыя людзі сьпяшылі на штодзенную працу дзеля куска хлеба. Адны з іх зьнікалі ў шырокіх варотах розных фабрык і фабрычак, іншыя ў розных канторах, а некаторыя проста станавіліся на вуліцы, пільна прыслухаючыся і прыглядаючыся, ці не пакліча іх хто пілаваць дровы, або на іншую падзенную работу. Бабы з кошыкамі ў руках беглі па правізію. Некалькі фурманак сялян на нізкіх худых сваіх конях вязьлі на продаж дровы.

На ўсё гэта аднак Стамбалінскі не звярачваў увагі—абраз гэты быў тут штодзенны, ён ужо ўсім надаеў, кожнага знудзіў. Заняты сваімі думкамі, ішоў Стамбалінскі ўперад, ішоў, не прыглядаючыся навет да дарогі, пасьпешна і машынальна. Далёка былі ад гэтых вуліц яго думкі, далёка і вочы, аднак, ён ні разу не спаткнуўся, ні разу нікога ня штурхнаў. Бляды з твару і кволы з фігуры, усёроўна, як-бы яму было „тры чверці да сьмерці", ён ішоў аднака ўперад, эластычна і хутка. Быццам патаемная якаясь сіла няспа яго ўперад да якойсьці важнай мэты, на якуюсьці сьвятую справу. Сэрца яго хворага цела білася што-раз мацней і мацней, дыхаў ён усё болей і болей часта, але зморы ня чуў, шагу ня стрымліваў і ня зьмяншаў, аж пакуль не апынуўся на шырокай вуліцы перад вялікім прыгожым магазінам красак. Як укопаны, затрымаўся ён перад ім, паглядзеў на прыгожыя краскі ў вокнах і стукнуўся ў дзьверы: дзьверы ўскалыхнуліся, але не адчыніліся—была яшчэ глыбокая раніца і магазын быў зачынены.

— „Вось табе і на"!.. вылаяўся ён сам на сябе — „стары дурань, ня мог ты ўчора купіць красак?.. Трэба-ж было ведаць, што раніцай магазыны будуць зачынены. Цяпер, пакуль дажджэшся красак — то і спозьнішся"... і галава яго раптам панікла, плечы згорбіліся, як бы пад вялікім цяжарам ці горам; яго як-бы раптам пакінулі ўсе сілы.

Аднак, гэта было толькі адзін мамэнт. Праз хвіліну ён ўзноў быў просты і яго вочы ўзноў блішчэлі агнём, у галаве была новая думка, быў новы плян і спосаб рэалізацыі задуманага. Ён пасьпешна павярнуўся ад дзьвярэй магазіну і скіраваўся ў двор гэтага-ж самага дому. Тут ў нумары першым жыў яго знаёмы Даліміл, кватэра якога была побач з кватэрай магазыну красак — ня мог-жа ён ня мець там нікога знаёмага?!.

(Канец будзе).

*) Скупшчына—сэрбскі парлямант, нешта падобнае да польскага Сойму.

На заклік аднаго з іх „авантурнікі“ забарыкадаваліся ў двох цэлях. На крыкі, вастрожны дазорца выстраліў тры разы ў паветра, алярмуючы гэтым вастрожную стражу і паліцыю. У хуткім часе прыбыў начальнік вастрогу і прыказаў сілай адчыніць дзьверы, пасьля чаго камуністаў рассадзілі па аднаму ў розныя цэлі. Туды-ж прыбыў і пракуратар Акружнага Суда і дырэктар паліцыі.

Арыштаваньне ўкраінскага тэрарыста.

У Львове арыштаваны начальнік украінскай тайнай вайсковай арганізацыі студэнт-мэдык Шайкевіч. Шайкевіч быў галоўным рэдактарам „Сурмы“, баявога органу гэтай арганізацыі, які выдаваў у Празе (Чэскай), скуль нядаўна і прыехаў Шайкевіч. Прыезд Шайкевіча ў Львоў стаіць у сувязі з падняцьцем новай акцыі гэтай арганізацыі.

Так падае „Głos Prawdy“ № 111.

Заграніцай.

Радавы пасол у Польшчы — аб польска-расейскіх адносінах.

У гутарцы з маскоўскім карэспандэнтам „ПАТ“ радавы пасол у Варшаве Багамолаў высьветліў сучасны стан польска-расейскіх адносінаў. Пасол заявіў, што ў-ва ўсіх сваіх адносінах да іншых дзяржаваў радавы ўрад мае на воку перадусім справу міру, дык галоўным чынам з гэтага пункту разглядае міжнародавыя стасункі. Дык радавы ўрад з задаволеньнем вітаў-бы ўсялякае паразуменьне паміж Польшчай і Літвой, дакананае на падставе „роўны з роўным“.

Бо-ж такое паразуменьне Польшчы з Літвой, гарантуючы мір у Усходняй Эўропе, найляпей прычынілася-б і да стварэньня памыснай атмасфэры, неабходнай для далейшага развіцьця добрых палітычных і гаспадарчых адносінаў паміж Польшчай і ССРР. Далей пасол сцьвярдзіў добрую волю абодвух урадаў—польскага і радавага — у напрамку заключэньня гаспадарчага трактату. Дык найбліжэйшай задачай зьяўляецца—даць гэтай добрай волі рэальную і праўную форму, да чаго насол з свайго боку абяцае прыкладаць усе высілкі.

ССРР і Афганістан.

З Масквы паведамляюць, быццам радавы ўрад мае запрапанаваць афганскаму каралю заключэньне гаспадарчага трактату.

Кантоны замест „губерніяў“ у ССРР.

Камісарыят унутран. спраў ССРР апрацаваў праект замены даўнейшых губэрніяў у ССРР—„кантонамі“. Кантоны маюць быць зложаны з некалькіх губэрніяў дый, апрача таго,—мець характар этнаграфічных адзінак, маючы значныя правы аўтаномныя ў галінах судаводзтва, школьніцтва і інш.

Быццам зьмена мае быць дакананa ўжо да ліпня 1929 г.

Цікаўныя чуткі аб збліжэньні Югаславіі з ССРР.

Чэха-Славацкая прэса падае вельмі цікаўныя весткі ды свае мяркаваньні аб распачаўшымся быццам ужо збліжэньні між Югаславіяй і Радамі.

Газэта „Права Люду“ піша: (Тэлеграма „ПАТА“, 21./IV.)

„Актыўнасьць Мусоліні ў апошнія часы, яго гутаркі з грэцкім, румынскім, польскім і турэцкім міністрамі заграмічных спраў, а таксама з вэнгерскім прэм'ерам, — у Югаславіі лічаць працаўжэньнем таго-ж старога пляну акружэньня Югаславіі. А дзеля таго прэса Югаславіі аддае ўсё больш увагі Радавай Расеі, якую лічыць за саюзьніка Югаславіі — проці італьянскага пашырэньня на Балканах. Нядаўна найпаважнейшыя газэты Югаславіі, як „Палітыка“, „Время“, „Навіны“ ў працягу цэлага тыдня друкавалі артыкулы аб адносінах у ССРР. У артыкулах гэтых ясна было відаць жаданьне афіцыяльнага прызнаньня Югаславіяй Радавай Расеі. Асабліва-ж апазіцыйныя палітыкі, як Сьцяпан Радзіч (павадыр харватаў) ці Іовановіч не прапускалі ані воднай магчымасьці, каб не падчыркнуць неабходнасьць гэтага прызнаньня у сваіх правох—у парляманьце ці на мітынгах, ці ў гутарках з журналістамі. А ў апошнія дні—дзякуючы асаблівай актыўнасьці Мусоліні — погляд гэты пачалі падзяляць і палітыкі з урадавых партыяў, якія дагэтуль трымаліся асьцярожна. Нядаўна адна з газэтаў надрукавала заявы аднаго з міністраў-радыкалаў аб тым, што ўрад ужо павінен думаць аб юрыдычным прызнаньні ССРР — бо тады, як думае міністар, Італія зусім інакш трактавала-б Югаславію. Дык—у адказ на спробы Мусоліні ў напрамку акружэньня Югаславіі—быццам мае быць створаны іншы „блёк“ дзяржаваў, у склад якога мелі-б увайсьці — Югаславія, Францыя, Нямеччына, Чэха-Славакія і ССРР.

Такі блёк, канчае газэта „Права Люду“, быў-бы найлепшай гарантыяй проці ўсіх небясьпекаў нарушэньня міру панам Мусоліні і іншымі фашызаванымі дзяржавамі Эўропы“.

Сэнсацыйная вестка аб адстаўцы Чэмбэрлена і завастрэньні англійскай палітыкі проці ССРР.

Сацыялістычны „Дэлі Геральд“ цьвердзіць, быццам англійскія кансэрватары (урадавая партыя) нездаволены Чэмбэрленам, закідаючы яму залішне ўмераную тактыку адносна да ССРР. Быццам намечаны на месца кіраўніка заграмічнай палітыкі Англіі лёрд Бэркэнхэд які мае павясьці акцыю больш рашучую. Газэта піша, што Бэркэнхад якраз з гэтай мэтай высланы быў урадавай партыяй у Бэрлін, дзе стараўся нахіліць да супольнай акцыі нямецкі ўрад — проці ССРР. У Бэрліне Бэркэнхэд зрабіў свае ведамыя заявы, якія выклікалі інтэрпэляцыі ў англійскім парляманьце.

23./IV і адбылося пасeджаньне англійскага парляманту, на якім работніцкія паслы ўнясьлі інтэрпэляцыю да ўраду ў справе бэрлінскай візыты і заяваў лёрда Бэркэнхэда. Адказваў на інтэрпэляцыю сам прэм'ер Балдвін, а не Чэмбэрлен (што ўжо указывае, можа, на хістануўшаеся становішча апошняга). Прэм'ер — пры агульным сьмеху апазіцыі—сказаў, што „візыта лёрда Бэркэнхэда ў Бэрлін мела... прыватны характар“... На гэта адзін з павадыроў Партыі Працы (сацыялістаў) ядавіта запытаўся: „дык гэта таксама ў прыватным характары адказны міністар англійскага ўраду публічна заявіў у сталіцы замежнай дзяржавы — аб сваей згодзе на саюз Англіі, Францыі і Нямеччыны, скіраваны проці Радавай Расеі“?

На гэтае запытаньне прэм'ер Балдвін адмовіўся даць адказ.

Ізноў завастрэньне канфлікту паміж Югаславіяй і Баўгарыяй.

З прычыны новых нападаў македонскіх рэвалюцыянераў на югаслаўскім паграніччы, міністар загран. спраў Югаславіі заявіў тэлеграфна рэзкі пратэст баўгарскаму ўраду. Адначасна югаслаўскі ўрад паведаміў аб гэтым кроку сваі габінэты ў Лёндане, Парыжу і Бэрліне.

Канчальнае паразуменьне паміж Грэцыяй і Югаславіяй.

Французская прэса цьвердзіць, што ў часе жэнеўскага спатканьня паміж грэцкім і югаслаўскім мін. заграничных спраў дайшло да поўнага паразуменьня ў-ва ўсіх спрэчных справах. Афіцыяльныя перагаворы маюць распачацца ў бліжэйшым часе. Найбольш спрэчак выклікала справа так-званага „Салунскага калідору“,—шырокага пасу зямлі на грэцкай тэрыторыі, які забясьпечываў Югаславіі выхад к мору ў грэцкі-ж порт (Салунь, ці Салонікі), бо ўласнага порту на Эгейскім моры Югаславія ня мае. Гэтым важным паразуменьнем Балканы пазбавіліся часткі свайго „выбуховага матэрыялу“, якім папросту перагружаны.

Магчымасьць хуткага ўзнаўленьня польска-нямецкіх перагавораў.

Нямецкая прэса прадбачыць магчымасьць хуткага ўзнаўленьня польска-нямецкіх перагавораў—у зьвязку з адбыўшыміся ў Вене гутаркамі паміж дыплёматамі аб магчымасьці новых зьменаў у дэкрэце аб правох нямецкіх грамадзян у пагранічных мясцовасьцях Польшчы.

Перагаворы Літвы з Польшчай.

На паседжаньні старшынь камісіяў у Бэрліне 20/IV. пастаноўлена, што нарады I камісіі ў справах гарантыяў і адшкадаваньня пачнуцца 7 траўня ў Коўні; II камісіі —у справах гаспадарчых і транзытовых—у Варшаве 18 траўня; III камісіі—у справах праўных—у Бэрліне 23 траўня.

Гэткім чынам неяк выглядае так, што Бэрлін робіцца быццам пасрэднікам ды „праўным дарадцам“ паміж Варшавай і Коўнай.

Італьянская гарантыя польска-нямецкай граніцы.

Карэсп. „Кур. Варш.“ піша з Лёндану, што англійская прэса цьвердзіць, быццам у часе перагавораў з мін. Залескім Мусоліні абяцаў загарантаваць польска-нямецкія граніцы.

Становішча Турцыі ў „Балканскім Лёкарно“.

Нямецкая прэса цьвердзіць, быццам турэцкі міністар загран. спраў на канфэрэнцыі з Мусоліні ў Рыме згадзіўся на заключэньне „трактату аб узаемнай гарантыі міру“—з Італіяй, але рашуча адкінуў прапазіцыю Мусоліні аб стварэньні нейкай коаліцыі Балканскіх дзяржаваў—з Італіяй на чале, у склад якой увайшлі-б — Грэцыя, Баўгарыя, Румынія і Вэнгрыя. Коаліцыя гэта, па думцы Мусоліні, была-б скіравана проці Югаславіі. Турцыя згадзілася толькі, каб з усімі гэтымі дзяржавамі заключыць таксама „трактат бясьпечнасьці“—наўзор турэцка-радавага. Такім чынам—у справе італьянска-югаслаўскага саперніцтва на Балканах Турцыя пакінула сабе вольныя рукі.

Арышты сярод камуністаў у Фінляндыі.

„Усх. Аг.“ паведамляе з Гэльсінгфорсу (сталіца Фінляндыі), што 21. IV. паліцыя зрабіла масавыя обыскі і арышты сярод мясцовых камуністаў. Сярод арыштаваных—2 паслы фінляндзкага сойму.

Арышты камуністаў у Палестыне.

Жыдоўскае Тэл. Аг. даносіць, што і ў Палестыне пачаліся арышты камуністаў. Паліцыя захапіла на мейсцы канфэрэнцыю камсамольскіх дэлегатаў—19 жыдоў і 1 араба.

Першыя рэзультаты першых выбараў у французскі парлямант па новаму выбарнаму закону.

У нядзелю, 22 красавіка, адбыліся выбары ў французскі парлямант.

Французскі выбарны закон — зусім інакшы, чым польскі. Там выбары ідуць па так званых „адна-мандатавых акругах“. Гэта значыць, што ўся Францыя падзелена на стольні акругоў, сколькі пaслоў у парляманьце, дый кожная такая акруга выбірае аднаго пасла. Такім чынам выбаршчыкі галасуюць за асобу, а не за цэлыя сьпіскі, як у Польшчы — паводле прапарцыянальнай сыстэмы.

Але-ж такая сыстэма робіць тое, што вельмі часта першае галасаваньне не дае ані воднаму кандыдату у акрузе—„абсалютнай большасьці“ (так называецца палова ўсіх галасаваўшых дый яшчэ адзін голас). Тады — па французскаму закону — у наступную нядзелю, (цяпер—у дзень 29.IV), мае адбыцца другое галасаваньне, пры якім выбраным лічыцца той, хто атрымаў ужо толькі так зван. „адносную большасьць“, ці папросту — найвялікшую з усіх лічбу галасоў, хаця-б і меншую палову ўсіх галасаваўшых.

Дык вось, гэта першае галасаваньне, адбыўшаеся 22.IV, дало абсалютную большасьць толькі ў 161 акругох, дык выбраны пакуль-што толькі 161 паслоў. У наступную нядзелю павінна будзе адбыцца другое галасаваньне аж у 45 акругох (усяго ў французскім парляманьце 612 паслоў).

Выбрана пакуль-што — 76 рэспубліканцаў, 41 левых рэспубліканцаў' 3 радыкалаў, 16 радыкал-сацыялістаў, 4 рэспублік.-сацыялістаў, 14 аб'яднаных сацыялістаў (запраўдных, уваходзячых у II Інтэрнацыянал) і 7-м кансэрватараў. Камуністаў пакуль-што ня выбрана.

Калі судзіць па гэтым частковым рэзультатам, дык Пуанкарэ здабыў вялізарную перамогу, пабіўшы значна лявіцу.

Але, зразумела, далейшыя выбары ў астаўшыхся акругох могуць значна зьмяніць увесь абраз першых рэзультатаў. Карэспандэнт „Кур. Варш.“ піша, што камуністы, хаця пакуль-што й ня выбраны, але атрымалі „вельмі вялікую масу галасоў: дык у наступным галасаваньні шмат з іх пройдзе ў сойм“. Напрыклад, у адным з акругоў Парыжу павадыр сацыялістаў Блюм атрымаў 7.000 галасоў, а камуніст — 6.000.

З гэтага відаць, якое значэньне мае гэтае другое галасаваньне, у часе якога заўсёды йдзе зусім адкрыты палітычны гандаль паміж партыямі: партыі, атрымаўшыя менш галасоў, а дзеля таго ня маючыя шансаў на выбар пасла, хочуць аднак-жа з найвялікшым зыскам для сябе „прадаць“ (не канешне за грошы!) свае галасы аднаму з наймацнейшых кандыдатаў. Гандаль гэты тым важнейшы, што ідзе ня—усьляпую, але наадварот: кожная партыя ўжо мае лічбы сваей сілы (колькасьць галасоў кожнай высьветлена першым галасаваньнем), дык ведае, што „прадае“. З другога боку мацнейшыя партыі ведаюць, што „купляюць“.

Напрыклад, у той парыжскай акрузе, дзе канкураваць будуць сацыяліст і камуніст, перамогу кожнага з іх вырашаюць слабейшыя тут групы: „нацыянальны блёк“, ці ўсіх родаў радыкалы. Як-бы яны ня круціліся, яны павінны выбраць або сацыяліста або камуніста, — навет, калі-б яны ўстрымаліся ад галасаваньня: бо-ж тады яны ўсё-ж вырашаюць выбар сацыялістаў.

Вось, чаму такі парадак выбараў лічыцца „немаральным“. Дзеля таго ў Англіі, напрыклад, дзе выбары йдуць таксама ў аднамандатавых акругох, выбар пасла рашаецца адразу на першым галасаваньні — адноснай большасьцяй. Але ясна, што і гэта несправядліва, бо-ж тэарэтычна можа здарыцца такі выпадак, што адна партыя паб'е ўсе іншыя па ўсіх акругох невялічкай большасьцю галасоў: тады амаль ня роўная ей, крыху меншая апазіцыйная палова насяленьня ня будзе мець зусім прадстаўніцтва ў парляманьце. Парлямант тады зусім ня будзе праўдзівым выразіцелем волі і розуму краю.

З Сойму.

24 красавіка адбылася кароценькая чуць не дзьвохгадзінная сэсія Сойму. Пачатак адзначыўся паведамленьнем маршалка, што ўлада трэбуе выдачы паслоў Сахацкага (камуністы) і Бачынскага (укр. рад.). Прапазіцыя здана ў камісію. Далей сэкрэтары агаласілі аж 275 дэкрэтаў Прэзыдэнта, якія таксама зданы ў суадказныя камісіі.

Затым на парадку дзенным пастаўлены ўнёскі аб спыненьні судовага сьледзтва над выбранымі паслaмі. Унёскі паданы ад самых розных клюбаў—сялянская партыя (str. chłopskie), вызваленьне, немцы, беларускі клюб і ўрэшце—беларускі клюб „Змаганьня за інтарэсы сялян і работнікаў“, з якога пад сьледзтвам аказаліся паслы А. Стагановіч і І. Грэцкі.

Унёскі ўсіх мяшчанскіх клюбаў прайшлі простым устаўленьнем, большасьцю „на вока“, і зданы ў камісію. Але цікавае здарэньне сталася пры галасаваньні за паслоў Стагановіча і Грэцкага. Як здавалася галасавала тая-ж самая большасьць, аднак, галасы пачалі пералічваць і аказалася, што да большасьці за ўнёсак не хапіла некалькіх галасоў і такім чынам унёсак адпаў. Сельсаюзьнікі і хадэкі—Ярэміч, Каруза і Юхневіч, пры галасаваньні аб якіх галасы не падлічваліся. Відаць, на іх баку большыя сымпатыі паноў з Сойму ды прэзыдыуму, чым да паслоў ад беларускіх працоўных гушчаў.

З соймавых колаў перадаюць цікавыя падробнасьці, што ў часе галасаваньня ўнёску клюбу „Змаганьня“ — п. Бартэль устаў з міністэрскай ложы і, падыйшоўшы да стала прэзыдыуму, штосьці пачаў ціха гаварыць з Дашынскім. Магчыма, што з гэтай прычыны аказалася і неспадзянка з пералічэньнем галасоў. З гэтых-жа колаў перадаюць проста агідны факт, што Янка Станкевіч не захацеў падпісаць самага ўнёску клюбу „Змаганьня“, для падачы якога патрэбна ня менш 15 подпісаў паслоў, тлумачучы, што клюб „Змаганьня“ лае яго ў газэтах“. Прыпамінаюць, што ён таксама не захацеў падпісаць раней унёску клюбу „Змаганьня“ аб спыненьні суда над Грамадой, тлумачучы проста „непрызваітасьцю выразаў“. Такім чынам, гэты панок яўна ўжо йдзе проці ўсякіх праяваў беларускага сялянска-работніцкага жыцьця. А падчас выбараў ён так нагла лгаў, кажучы, што ён стаіць за сялян і работнікаў, што з ім ідзе „нацыянальная частка б. Грамады“. Вось-жа канстатуем, што ён лгаў і праяваў беларускага сялянска-работніцкіх баіцца, як бык чырвонай анучы, а розныя тлумачэньні—гэта толькі выкруты. Мала таго, наш „спадар“ тут проста баіцца паказацца „неблаганадежным“ перад сваімі панамі, якім наняўся.

Наша хроніка.

„Камуністычная агітацыя“. Як падае „Kur. Wil.“ № 91, „ў рукі паліцыі папаў „акульнік“, выданы КПЗБ, які заклікае ўсіх сябраў устрымацца ад самастойнага выступаньня 1-га траўня. „Акульнік“ кажа камуністам за ўсякую цану прылучыцца да арганізаваных легальна паходаў і толькі знаходзячыся ў паходзе „выкінуць чырвоны штандар“. Апрача гэтага, „акульнік“ прапануе сябром распачаць энэргічную агітацыю для наладжаньня аднадзённай забастоўкі на 1 траўня“.

Затрыманьне „niedoszłych“ камуністаў. Пад такім загалоўкам манархістычнае „Słowo“ ў № 92, падае:

„У астатніх днях адносныя ўлады пагранічнай стражы прытрымалі ў адрэзку Стоўпцаў 3 вучняў-гімназістаў, паходзячых з Варшавы і Любліна. Прытрыманы яны ў часе, калі хацелі перайці нелегальна граніцу з Польшчы ў Рады.

У часе даходжаньня выясьнілася, што ўпамянутыя, будучы заахвочаны пэўнымі камуністычнымі чыньнікамі ў краі, патаёмна пакінулі бацькаўскія дамы, маючы намер перайці ў Радавую Расею. „Niedoszłych (!) камуністаў даставілі, па сьпісаньні пратаколаў, да адпаведных уладаў, адкуль яны „павандруюць“ да бацькоў“.

Чаму-ж гэта ня „выясьнілася“, што гэтыя вучні мелі „Грамадаўскую“ легітымацыю, або чаму ня выясьнілася, што яны належалі да легальнай калісь „Грамады“? Пэўна толькі таму, што гэта былі вучні „rdzennie“ польскіх гімназіяў і дзеці „rdzenna“ польскіх бацькоў.

„Obłężenie“ былога давудцы дывэрсыйнай банды ў Стаўпецкім павеце. Як паведамляе „Kur. Wil.“ у № 30, некалькі дзён таму паліцыя Стаўпецкага павету атрымала ад канфідэнта інфармацыю, што ў вёсцы Кучкуны, гэтага-ж павету, знаходзіцца „грозны бандыт“ Мэрвінскі, які доўгі час хаваўся на радавым баку і каторы ў 1922 годзе быў арганізатарам і давудцай дывэрсыйнай банды, якая даканала рад дывэрсыйных нападаў на польскую тэрыторыю, а між іншым, вядомага нападу на Стоўпцы.

У Кучкуны прыбыла паліцыя на чале з павятовым камандантам і акружылі дом, у якім быў Мэрвінскі. З дому пачуліся рэвальвэрныя стрэлы да паліцыянтаў. Завязалася частая страляніна, якая доўга не давала рэзультату. Тады змабілізавана аддзелы „КОР“ (Корпус Ахраны Пагранічча), каторыя, разам з прыбыўшымі на чале з стаўпецкім старастам і паліцыянтамі прыступілі да атакі. Мэрвінскі кідаў на атакуючых ручныя гранаты, чым унемажлівіў ім здабыцьцё „kryjówki“. Толькі ўжыцьцё кулямёту памагло здабыць дом. Мэрвінскі схаваўся на страху (чаму не на гару, пад страху, бо на страсе-ж яго маглі застрэліць, раз хата была акружана), баронячыся ручнымі гранатамі?!.

Толькі ў астатнім мамэньце, калі ня было больш чым бараніцца, стрэлам з рэвальвэру адабраў сабе жыцьцё. З паліцыянтаў адзін ранены.

Наступным днём быў затрыманы аддзелам „КОР“ Станіслаў Мікош у часе жаданьня перайсьці граніцу з Радамі. Паводле польскай прэсы гэта — „грозны і знаны бандыт“ саўчасьнік „банды“ Мэрвінскага, які доўгі час хаваўся ў акаліцы в. Кучкуны і, падобна, хацеў паразумецца з Мэрвінскім. Але дайшоўшая да яго трагедыя Мэрвінскага змусіла яго ўцякаць з Польшчы, з „трагічных крэсаў“.

Нешчасьлівыя, трагічныя „Крэсы“!

Цукер даражэе. Як падае „Słowo“ ў № 9, у сувязі з атрыманьнем тэлеграмы 23 г. месяца ад Варшаўскай Цэнтралі, Віл. Аддзел Цукраўнічага Банку, а за ім і віленскія гуртаўнікі павысілі цану цукру з 1 зл. 50 гр. да 1 зл. 60 гр. за кіляграм.

Як бачым, дык вясна ўплывае ня толькі на рост жывых, але й нежывых прадметаў.

Забастоўка. 22 г. месяца ў закладах Курэца, у Грыгораве забаставала 150 чалавек. Забастоўшчыкі жадаюць:

1) падвышкі платы да 3 зл. 75 гр. работнікам і да 2 зл. 50 гр. работніцам у дзень, 2) выплаты доўгу і 3) належнага абходжаньня з працуючымі.

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ.

І мы прабудзіліся.

(В. Палаткова, Горніцкай воласьці).

Цёмнаю хмараю была заслонена наша вёска. Доўга спала наша моладзь нездаровым сном: п'янства, лаянкі, бойкі — былі яе занятак. Ня было відаць прасьветы ў нашым цёмна-гаротным жыцьці. Толькі нарэшце, дзякуючы стараньням некаторых энэргічных асобаў, ня гледзячы на ўсе перашкоды, як з боку адміністрацыі, так і з боку цёмных несьвядомых сялянаў, з'арганізаваўся гурток Т-ва Белар. Школы. Моладзь наша працёрла вочы, абудзілася ад цяжкага кашмарнага сну й дружна ўзялася за працу. Але адзначу, што ня ўся наша моладзь ачнулася, яшчэ ёсьць такія хлопцы, каторыя атручваюць сябе гарэлкай і перашкаджаюць працы Гуртка.

Ганьба вам, хлопцы, і ганьба ня толькі ад нас, але і ад усяго беларускага грамадзянства.

Пры Гуртку адчынена бібліятэка-чытальня і стварылася драматычная сэкцыя, якая адразу прыступіла да працы. Многа прыкрасьці перанесьлі нашы маладыя артысты-аматары, асабліва артысткі з боку вясковых „падшыванцаў“. Але гэта не падарвала таго запалу, таго агню, які загарэўся ў сэрцах нашае моладзі. Яна яшчэ з большай энэргіяй узялася за працу. Вынікаў ня доўга прышлося чакаць. 8 студзеня 1928 г. драматычнай сэкцыяй Гуртка быў наладжаны спэктакль-вечарына. Былі пастаўлены пьесы: „Суд“ Галубка і „Выбары старшыні“ трагікамэдыя ў 3-х дзеях, дэклямаваліся вершы: „За свабоду“, „Ворагам Беларушчыны“ дэклямаваў Сьцяпан Мукасей, верш „Панскае ігрышча—Янка Цярэшка, „Пан-над-панам“—Сяргей Чайкоўскі, 15-ці гадовы хлапец. Народу было так шмат, што не хапала мейсцаў. Усе аматары-артысты, ня гледзячы на тое, што першы раз выступалі на сцэну, згулялі свае ролі, як найлепей, доказам чаго былі гучныя воплескі.

Вялікая слава тым першым пачынальнікам, тым першым сяйбітам роднага слова, роднае культуры! Ваш чын астанецца ў памяці нашага народу! Вы першыя палажылі камень у будову лепшага жыцьця, цяпер на ўсіх нас ляжыць абавязак надалей будаваць дом нашае роднае беларускае культуры, а разам з гэтым і лепшага жыцьця. А што гэта так, доказам можа быць тое, што ўвесь чысты даход скіраваны на бібліятэку-чытальню пры нашым Гуртку. Пажадаю ёй разьвіцьця і пашырэньня ня толькі праз такія спэктаклі, але і праз дабравольныя ахвяры ўсіх грамадзян нашае вёскі. Наш Гурток складае падзяку тым шчырым беларусам — хлапцом і дзяўчатам, якія папрыходзілі на спэктакль з суседніх вёсак, няхай ваш добры прыклад паслужыць узорам і для другіх.

Мечак.

„Охрона лясув, за нашых часув“.

(Браслаўшчына).

Уцякае наша багацьце — лясок: плыве кожны год па Дзьвіне, вязуць на цягнікох; скора застануць толькі пні ды кусты на тым месцы, гдзе яшчэ перад вайной шумелі сасновыя бары і яловыя гушчары. Ня можа гэтага быць, падумае не адзін, у нас-жа ёсьць „комісажэ охроны лясув“, якія пільна сочаць, каб абшарнікі ня губілі лясоў, а секлі па пляну, якія маюць шырокія паўнамоцтвы караць, зачыняць зусім тыя лясы, гдзе ўласьнік не стасуецца да распараджэньняў п. камісара і... атрымліваюць высокія пэнсіі за сваю „цяжкую“ працу. Праўда! Але пана камісара нашага Браслаўскага вокругу, здаецца, толькі і цікавіць атрымліваньне пэнсіі, бо штось ня можна заўважыць, што ён дбае хоць трохі аб ахове лесу. Аграмадныя лясныя абшары, якія цягнуцца на дзесяткі вёрст ад Браслаўя да м. Казян, Богінскай гміны, уласнасьць п. А. Радэцкай-Мікуліч, у працягу пяцёх гадоў (22—27) амаль ня зусім высяклі рыскія купцы.

Праўда, усё рабілася парадкам: Бяльмонцкая адміністрацыя падавала п. камісару плян і выказ, што яны будуць сеч столькі і столькі дзялянак у граніцах, дазволеных правам і атрымлівалі пазваленьне, якое толькі на тое і было патрэбнае, каб мець уступ да лесу — распачаць. Як распачалі — тагды валяй падрад, дуй у пень! Нечага глядзець на плян, калі грошы трэба панству „дзедзіцам“! Вясной прыяжджаў кантраляваць п. камісар. За тыдзень перад яго прыездам надлесны прыказываў лясьнічым ачысьціць з дарог вярхі, сукі, каб п. камісар мог прайсьці. Кантроль прахадзіў і ўсё аказвалася ў парадку „выценто згодне з плянэм“. Але-ж, скажэце, гэта была за часоў Грабскіх, Вітасаў, а цяпер калі ўлада у руках „санатараў“, дык і парадкі ў лясох інакшыя, напэўна прыціснулі ім хвост — спынілі гэту рабаўнічую гаспадарку? А як-жа! Пасьля маёвага перавароту прыехаў у Бяльмонцкія лясы п. камісар і неяк на гэты раз заўважыў (мусіць яшчэ ня ведаў, у які бок пахіляцца „санатары“!), што ўжо занадта перапілі, зрабіў пратакол і, як было чутна, замкнуў гэты лес на 10-ць гадоў. Залётаў адміністратар то ў Вільню, то з Вільні. Бядуюць:—„Шпэнадлі тэраз! Скуль узяць грошы? — А грошы трэба многа — аднаму адміністратару каля 1000 зл. у месяц, а самім дзедзіцам пэўна-ж у некалькі разоў болей за свайго слугу, а розным упраўляючым, аканомам, пісарам! Сяляне радаваліся: — Хоць, казалі, мала, што ўжо засталося, а ўсё-ж на будову сабраць можна! Э, праз дзесяць гадоў падрасьце, будзе ляску! — Ажно напрасна цешыліся, як накінула сьвяжку, зноў пачалі сеч у Бальмонцкім і Плятэраўскім лясьніцтве. (Кварт. 159, 139, 145 і інш.).—Якжа гэта так, гаварылі многія. аднэй рукой забаранілі, а другой пазволілі?—Справа вось у чым, браткі! Пайшлі тут паны на хітрыкі — ужылі „фортэлю“. Чуў я, што адміністрацыя выпрасіла пазваленьне рубаць на сваю патрэбу — на рамонт фабрыкі ў Плятарове. Вядома, гаварыць умеюць: — калі не дасьце, дык „бэндземы мусэлі“ замкнуць фабрыку, работнікаў выкінуць на вуліцу і г. д. — І праўда, каб навет сем камісараў стаялі-б у лесе — нічога не парадзілі-б! Вязуць з лесу на фабрычны пляц, а, ўжо адтуль забіраюць купцы тысячы бэлек папяроўкі і... лясок сёлета, як і тыя гады, зноў плыве па Дзьвіне, ды едзе на цягніках заграніцу.

За пара гадоў і грабаў'я не застанецца! Дроў ня будзе! — бядуюць сяляне. Не бядуйце, ня зьмерзьнем! Са Сьлёнска прывязуць вугалья, ім яшчэ ляпей апаліваць, як дравамі. Дорага будзе каштаваць? Глупства — прадасі карову, дык і будзе цёпла на два месяцы! Ня будзе з чаго будаваць дамоў? А з гліны?! Яшчэ пякнейшыя, як з дрэва!

П. Асака.

Панскі падліза.

(М-ка Ярэмічы, Стаўпецкага пав.).

Як грыбоў у дождж, разьвялося цяпер паміж беларусаў розных панскіх прыслугачоў і падлізьнікаў. Амаль што ў кожнай вёсцы можна спаткаць аднаго, а то і больш такіх людзей. Не бракуе іх і ў м-ку Ярэмічах. Апрача некалькіх „старых вераб'ёў“, тут ёсьць адзін вырадкі малады У. Дубовік. Ен мае ўсяго 17, ці 18 гадоў. Надта любіць усё панскае і дзеля гэтага, як малпа, стараецца іх наслядоўваць. Ходзіць пад гальштукам, абліты рознымі парфумамі (можа на'т і пудрыцца, гэтага ня ведаю), задраўшы голаву да гары. Ня маючы работы (ці мо' ня хочучы яе мець), ён паступіў у войска ахвотнікам, каб мець магчымасьць бараніць „ojczyznę“ (ад няведамых ворагаў).

Але найбольш працы ён палажыў пад час выбароў у Сойм 4-га сакавіка. Засеўшы разам з іншымі, падобнымі сабе, каля хаты, дзе адбывалася галасаваньне, ён кідаўся на бабаў і адбіраў у іх нумары, якія яны трымалі ў руках, а замест іх даваў першы нумар. І шмат іншых падобных штук рабіў і робіць гэты панскі прыслугач; у ім няма ні на каплю сумленьня і сьведамасьці. Гэткія тыпы найбольш заслугоўваюць на імя **панскіх падлізаў.**

Свой.

„Заходняя культура“.

(М-ка Турэц. Стаўпецкага пав.).

Чым далей, тым жыцьцё нашага селяніна-беларуса пачынае ўсе больш і больш падпадаць пад уплыў „заходняе культуры“. Польскія школы густою сеткаю пакрываюць наш край, у кожным, навет зусім нязначным, мястэчку ёсьць „установа бясьпечнасьці“ (пастарунак).

Беларускіх жа урадовых школаў няма ні аднае! Ды-й нашто гэтым „хамам“ свае школы? Дзе яны возьмуць вучыцялёў? Чаго яны навучацца ў сваіх „мужыцкіх“ школах? Трэба пашыраць паміж імі культуру заходнюю, польскую.

І запраўды „культура“ гэтая на вёсцы пашыраецца цяпер надта шпарка. Пашырае яе найбольш паліцыя.

З надзвычайнай энэргіяй расхаджывае яна па вёсках і пільна сочыць за парадкам. Бяда, калі ў гэты час у каго-небудзь з сялян сарваўся з прывязі сабака, ці ня вымураваны і не пабелены комін, або ня прычэплена каля калодзезя вядро.

Мала таго паліцыя прычэпліваецца і да драбніц. Нядаўна ў м-ку Турэцы здарыўся такі цікавы выпадак.

Да А. Лагоды прыйшоў у хату паліцыянт і пачаў аглядаць яе з усіх бакоў. Гаспадар з непакоем чакаў, што з гэтага будзе. Паліцыянт, агледзіўшы з усіх куткоў хату і знайшоўшы усе ў параду, раптам зьвярнуў увагу на пеўня, які выйшаў з-падпечку і спакойна пачаў спацыраваць па хаце. „A to co?“—ўскрыкнуў паліцыянт „kogut w mieszkaniu!? Musi pan wybudować dla niego chlew, sanitarny protokoł za to!“

— Паночку, але ж ён быў у падпечку, толькі цяпер выйшаў. Але паліцыянт, не зважаючы на ніякія апраўданьні, робіць сваё дзела.

Вось, браткі мае, як паны дбаюць аб пашырэньні паміж намі культуры.

Зусім па-заходняму!

Мо' ня праўда?

Свой.

Перасьцярога.

(Вёска Журыхі, Куранецкай гміны, Вялейскага павету).

Застаюся пэўным, што мне ня першаму спатыкаць такога няпрошанага „госьця“, які прыехаўшы да нас у вёску, вельмі клапоціцца, каб нашы дзеці-вучні былі абуты, адзеты і мелі на чым чытаць і пісаць і т. д. А галоўнае, замест беларускай, польскую, або ўтраквістычную школу мелі. Цяпер хачу сказаць пра свае спатканьне. Выпадак майго спатканьня гэткі:

Прыяжджае ў нашу вёску нейкі панок, не памятаю якога чысла, але ў сакавіку месяцы г. г. зайшоў да вучылькі, потым а заклікаў мяне на раду і пачаў па-парадку судзіць нашы болькі, як ведаючы, што ў нас іх многа, а таксама шкадаваць, што мы калечым сваіх дзяцей у беларускай школе, вучачы дзяцей няведамай нікаму мовы, дадаючы, што, акончыўшы польскую школу, можна быць „чалавекам“ у войску і заграніцай змогуць зразумець польскую мову. А каб паправіць сваю памылку, трэба перапісаць дваццаць дэкляірацыяў. Прасіў мяне таксама зрабіць гэту справу, абяцуючы „за труды сваім парадкам“... даў мне свой адрэс: м. Вялейка готэль „Бэльгія“ Плаўскі і дваццаць дэкляірацыяў. Маючы ў галаве „за труды сваім парадкам“..., шкадуючы і яго трудоў, як таксама паверыўшы ў салодкія слоўцы, пашоў шукаць, каб знайсьці такіх людзей, каб памаглі мне і майму пану ў нашай цяжкай і мутнай працы, але іх не знайшоў.

Пачаў талкаваць сяму-таму, каб яны згадзіліся падпісаць дэкляірацыі... бацькі згаджаюцца, кажучы: „гэта трэба зрабіць, каб у нашай беларускай школе болей вучылі беларускай мовы, а то школу нібы-то беларускую далі, а вучаць болей папольску, чымся пабеларуску“. Але, як даведаліся, што гэтыя дэкляірацыі зусім не на тое, дык і ўзяліся каля маей міласьці, прышлося мне чырванець і бялець. „Дурань“, дастаў спачатку. А потым і давай мне тлумачыць: „Гэта-ж ты, нягодны чалавек, мы толькі трудоў паняслі, пакуль нам адчынілі нашу родную школу, хаця-ж яна і належыць па праву. Нашы дзеці толькі і могуць пачуць у гэтай школе сваё роднае, ім зразумелае слаўцо — і што табе скажуць дзеці, як даведаюцца, што праз цябе загінула іх любімая школка? Шыш ты адтрымаеш, а ня нашы подпісы“. Калі я пачуў гэта, мяне стала грызьці сумленьне і я добра зразумеў, што не патрэбную работу даў мне панок, бо гэта работа не мая пасярод маіх суседзяў.

Цяпер часта ўспамінаю пагаворку: „не капай для другога яму, бо сам уваліцца можаш“. Настала вясна, цёплыя вясёлыя часы, а мне наадварот смутак пасярод сваіх суседзяў, бо яны добра ведаюць, з якімі мысьлямі да іх падходзіў. Дык вось, браточкі, асьцерагайцеся, каб і з вамі гэтак ня здарылася, а можа і горш.

Бацька.

Вясна прышла, каму шчасьце, каму гора, прынясла.

(В. Азіраўцы, Браслаўшчына).

Сьвет неяк так дзіўна пабудаваны, што ў той час, калі адныя цешацца, другія змушаныя гараваць. Вось і цяпер, багатыя людзі, заўчасу, цешацца, як яны будуць ужываць „вывчасув“ на цёпленкім вясьняным сонцы, а бедны мала-зямельны селянін заходзіць у галаву, як быць? бо да новага хлеба яшчэ далёка, ой, далёка, а ў варудах ужо пуста, усё, што засталася ад прадажы на падаткі і на іншыя неабходныя рэчы, ужо зьедзена, або канчаецца есьці. Дык як быць? што рабіць? купіць хлеба бядняк ня можа, бо ня мае, гдзе зарабіць грошы. Адно, што можа радаваць бедняка, часова, гэта пазычка. Але дзе дастаць гэтую пазычку? Сябра ўраду павятовага сойміку п. Янкоўскі, пасьля галасаваньня ў Сойм і перад галасаваньнем у Сэнат, сказаў на рынку ў Брслаўі, што сяляне пазычкі з соймікавай касы не дастануць дзеля таго, што не галасавалі за „адзінку“. Праўда, можна прасіць аб пазычцы ў вясковых кулакоў на варунках па шасьць працэнтаў у месяц, або за пуд, пазычаны цяпер, у восені аддаць два, але і вясковыя кулакі ня хочуць класьці капітал у няпэўныя рукі. Дык застаецца толькі адзін выхад — гэта прадаць апошнюю карову, (хто мае), што ўжо і практыкуецца. Гэтак прадаў нядаўна апошнюю кароўку „абшарнік“ на трох дзесяцінах, жыхар нашае вёскі, П. Маліноўскі.

Што будзе далей, калі так пойдзе? Няхай судзяць чытачы.

Наіўны.

З Т-ва Бел. Школы.

Працы Гурт. Т-ва Бел. Школы.

× (В. Восова, вол. Крывіцкае, пав. Вялейскага). 16. IV. 28 г. Васовіцкім Гуртком Т-ва Бел. Шк. быў ладжаны спэкталь вечар, на якім былі адгуляны наступныя п'есы: „Шчасьлівы Муж“ і „Модны Шляхцюк“. Аматары-артысты выканалі свое ролі па-мастацку, відаць, што рэжысёр палажыў шмат працы.

Спэктакль-вечар адбыўся вельмі добра ня гледзячы на перашкоду розных несьвядомых своіх хлопцаў, як: В. і Антона Грышкевічаў, Васіля і Дамніка Ярмаловічаў і другіх. Ганьба вам хлопцы! Ці-ж вы ня ведаеце, што нашай культурнай працы перашкаджаюць іншыя дабрадзеі, а тут і вы самы робіціся здрайцамі свайго народа. Пара вам быць ужо сьвядомымі і прыступіць да агульнай працы, працы культурнай.

× (М. Картуза-Бяроза, пав. Пружанскі). 8. III. 28 г. адбыўся спэкталь-вечар, ладжаны тутэйшым Гуртком Т-ва Бел. Шк., на якім былі адгуляны наступныя п'есы: „Страхі Жыцьця“ Ф. Аляхновіча і „Зьбянтэжаны Саўка“—жарт у 1 дзеі Л. Родзевіча. Абедзьве п'есы былі адгуляны вельмі добра, асабліва добра гуляў маленькі хлопчык. 6 гадовы (Алеся) — Валодзя. Наагул публіка была вельмі задаволена з спэктаклю. Шчырая падзяка ўсім учасьнікам і заклікаем і да далейшай працы.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Na mocy art. 30 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 maja 1927 r. (Dz. U. Nr. 1 1928 poz. 1) proszę o umieszczenie w najbliższym numerze czasopisma następującego sprostowania:

„W dziale „nasza kronika“ czasopisma „Hołas Pracy“ Nr. 3 z dnia 21 kwietnia b. r. autor notatki „Interwencja posła D-ra Dworczanina u Starosty Grodzieńskiego“ podał wiadomości niezgodne z rzeczywistością. — Nieprawdą bowiem jest, że Starosta, chcąc uniknąć odpowiedzialności w sprawie zakazu zjazdu powiatowego T-wa Szkoły Białoruskiej, skierował posła Dworczanina do zastępcy Starosty, a prawdą jest, że Starosta wówczas był nieobecny, przeto przyjąć posła Dworczanina nie mógł.

Nieprawdą jest, że zastępca Starosty odmówił wyjaśnień z braku kompetencji, natomiast prawdą jest, że nie udzielił posłowi Dworczaninowi wyjaśnień co do motywów, które skłoniły Starostę do nieudzielenia zezwolenia na wspomniany zjazd, dodając, że motywy te ewentualnie udzieli Starosta osobiście organizatorowi zjazdu p. Siewrukowi.

Nieprawdą jest również, że zastępca Starosty cośkolwiek oświadczył o stosunku Starosty, względnie jego „nietolerancji“ do T-wa Szkoły Białoruskiej, natomiast prawdą jest, że zastępca Starosty Henkel z posłem Dworczaninem w tej sprawie wcale nie rozmawiał“.

Proszę o nadesłanie jednego egzemplarza czasopisma, w krórem umieszczone będzie powyższe sprostowanie.

w/z Starosta K. HENKEL.

Ад Рэдакцыі: Зьмяшчаючы гэтае пісьмо, Рэдакцыя ня можа ня выказаць свайго зьдзіўленьня, што да прычынаў, якімі яно магло быць выклікана. Вось-жа сьцьвярджаем што:

1) У заметцы ў аддзеле „Наша хроніка“ нашай газэты № 3 ня сказана, што „Стараста, хочучы ўнікнуць адказнасьці ў справе забароны павятовага зьезду Т-ва Бел. Шк., скіраваў пасла Дварчаніна да заступніка Старасты“..., а сказана ў дужках, што „сам стараста, відаць, пабаяўся браць на сябе адказнасьць за свае чыны і словы“. Як кожны можа бачыць, гэтыя выразы не азначаюць аднаго і таго-ж самага. Сьцьвярджаем, што і уся заметка не дае падставаў да такіх выразаў пісьма ў гэтым месцы.

2) Што да праўдзівасьці двох апошніх „спраставаньняў“ — ня можам на разе даць вычэрпваючых адказаў з прычыны ад'езду пасла Д-ра І. Дварчаніна на паседжаньне Сойму ў Варшаву, аднак, наколькі помніцца, гр. пасол сказаў нашаму хронікёру іменна ў такім сэньсе, як напісана.

Урэшце не знаходзіма прычынаў, выклікаўшых усё пісьмо наагул. Заметка ў хроніцы № 3 дае да гэтага наймеш падставў. Як відаць, у п. заступніка Горадзенскага Старасты, падпісаўшага пісьмо і гаварыўшага з паслом — нешта таксама не ў парадку.

Усячына.

Надзвычайная кніжка аб 179 мовах.

Найвыдатнейшым выпадкам у пісьменьніцтве апошняга часу хіба ёсьць выданьне кніжкі ў Калькуце, стараньнямі англійскага ўраду, монумэнтальны твор з загалоўкам: „Linguistic Surwey of India“ (Агляд індускіх моваў).

Твор гэты, вынік трыццацёх гадоў працы, прысьвечаны разьдзелу і апісаньню моваў і гутарак 290.000.000 людзей насельніцтва Брытанскай Індыі, з выняткам дзяржаў Гэдарабаду і Мысорэ, а таксама правінцыі Мадраду і Бырмы.

Праца гэта абыймае 179 моваў і 554 нарэчы.

З прадмовы аўтара відаць, што Індыя ёсьць краем найнепраўдападабнейшых працілежнасьцяў.

„Есьць тут мовы, якія выключаюць сваімі фонэтычнымі правіламі магчымасьць існаваньня больш, як 200 слоў і якія гэтым самым ня маюць слоў на выказаньне найагульнейшых і найпрасьцейшых паняцьцяў; ёсьць і такія, што маюць слоўнік ня меншы, як у англійскай мове. Есьць мовы, якія ня знаюць ані дзеясловаў і ў якіх адзінай граматычнай асновай ёсьць склад; ёсьць зноў-жа і такія мовы, у якіх граматыка апрацавана ня менш падрабязна, як граматыка грэцкай або лацінскай мовы. Есьць першапачаткавыя гутаркі дзікіх тубыльцаў з ваколіцы ўсходняга Ассаму, ніколі яшчэ ня выкарыстаныя ў пісанай мове, і ёсьць мовы і гутаркі, маючыя багатую літэратуру, вядомых пісьменьнікаў і паэтаў, творы якіх зьяўляюцца выяўленьнем найглыбейшых пачуцьцяў.

Як неабходную да гэтага твору дапамогу, апрацоўвае англіец праф. Турнэр, са школы студыяў усходніх моў параўнаўчы слоўнік Інда-арыйскіх моваў спэцыяльна да карыстаньня філёлёгаў. Увесь твор „Агляд індыйскіх моваў“ абыймае 24 томы да 1000 стр. кожны.

Паштовая скрынка.

— **С. Васілевічу.** Ваша пісьмо зьмясьціць ня можам, дзеля таго, што асобы, аб якіх Вы ўспамінаеце, выдумліваюць на Вас па сваей асабістай злосьці і вусна, а ня праз прэсу, так што Вы можаце даць вусны адпор яму-ж. Наша газэта ўвікае ад усіх асабістых непаразуменьняў.—**Сябру № 2453.** Вашай карэспандэнцыі зыйшоў час, а мы яе атрымалі позна.

Рэдактар-Выдавец: А. Лагода.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.